

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yeni bir ayçiçeği (*Helianthus annuus* L.) zararlısı

E. Kıran*

Ö z e t

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yapılan faunistik çalışmalar sırasında ayçiçeklerinin yaprak ve çiçek tablalarında zarar yapan yeni bir Tingidae (Heteroptera) türü (*Galeatus helianthi* Ö. & L. saptanmıştır. Bu çalışmada da adı geçen türün bölgedeki yayılışı ile zarar şekline ait bilgi ve şekiller verilmiştir.

G i r i ş

Ağustos 1977'de Mardin - Kızıltepe yöresinde pamuk tarlalarının kenarlarında ekili bulunan ayçiçeklerinin gözlenmesi sonucu rastlanan bir Tingidae türünün dünya için yeni olduğu saptanmış, Önder and Lodos (1977) tarafından orijinal deskripsiyonu yapılmıştır.

Bir endüstri bitkisi olan ayçiçeği insan gıdası olarak margarin ve likit yağ sanayiinde, sakı sellüloz üretiminde, ayrıca genel anlamda boya, sabun ve parfüm yapımında kullanılmaktadır.

Türkiye'de ayçiçeği ekiliş sahasının büyük kısmını (% 85) Trakya ve Marmara Bölgesi oluşturmakla beraber bölgedeki tüm ekiliş sahası potansiyeli kullanıldığından ayçiçeği ekimi sınırlanmış bulunmaktadır. Türkiye'nin margarin ve likit yağ gereksinimi açısından ekim alanlarının artırılması ve diğer bölgelere kaydırılması gerektiği belirtilmektedir (Güller, 1977).

* Bölge Zırai Mücadele Araştırma Enstitüsü, Diyarbakır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kuru ziraat sistemi etkin olup tarımsal alanların çoğu buğday-nadas münavebesi şeklinde değerlendirilmektedir. Ancak, bu bölgede nadasların bir kısmı kavun, karpuz ve çerezlik ayçiçeği ekiminde kullanılmaktadır. Bölgenin koşulları ve birim alandan sağlanacak yıllık ortalama net gelirin artırılması da göz önüne alınarak münavebeye yağlık ayçiçeği de alınabilir. Son yıllarda Elazığ ilinde ayçiçeği tohumu işleyen geniş kapasiteli bir yağ fabrikasının kurulmasından sonra bölgede nadasın bir kısmı yağlık ayçiçeği ile değerlendirilmektedir.

Sözü edilen tür bir Compositae zararlısı olup ayçiçeklerinde de zararlı olmaktadır (Önder and Lodos, 1977). *G. helianthi*'nin, bölgede ekim sahası genişlemekte olan ayçiçeklerinde önemli bir zararlı olabileme olasılığına karşı bu çalışmada sözünü ettiğimiz türün yayılışı saptanmıştır. İlerde, derinlemesine biyolojik çalışmaların yapılması gerekebilir.

Materyal ve metot

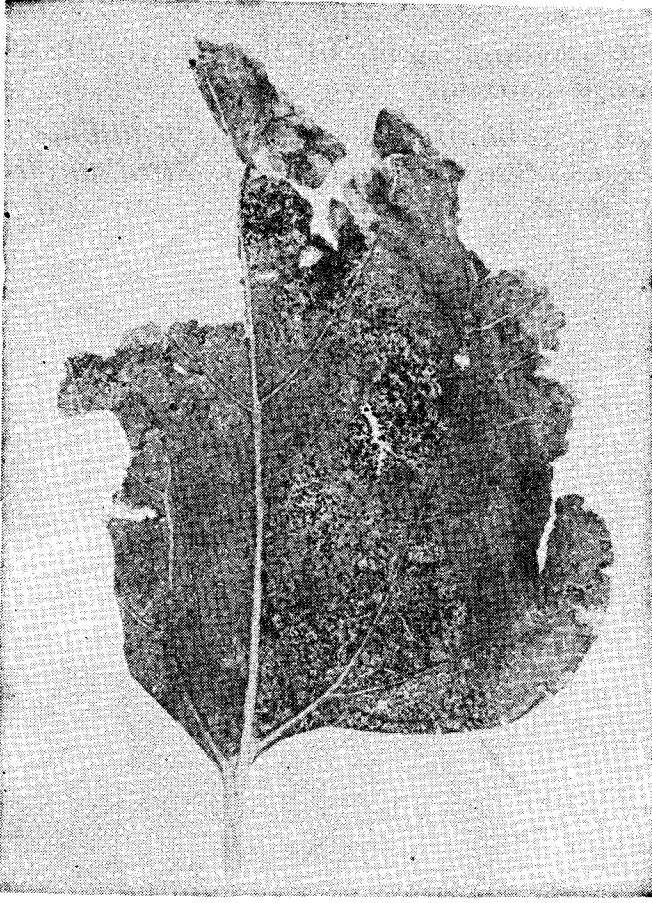
Bu çalışmanın ana materyalini bölgede yetiştirilen ayçiçekleri ve üzerinde zararlı olduğu saptanan *G. helianthi* oluşturmaktadır.

13.8.1977 — 13.9.1977 tarihleri arasında Adıyaman, Diyarbakır, Mardin, Siirt ve Urfa illerinin en az üç değişik yöresindeki ayçiçeği ekim alanları gezilerek, tarlada diyagonal yürünmek suretiyle bitkilerin toprak üstü aksamaları kontrol edilmiş ve zararlının varlığı saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırma sonuçları

G. helianthi'nin ergin ve nimfleri bir arada bulunmakta, hem alt ve hem üst yaprakların her iki yüzünde, bazan da çiçek tablasının sakla birleşen yüzünde beslenmektedir. Kesafetlerinin az olduğu durumlarda, beslenme yerlerinde sadece Tingidae'lere has siyah lekeler oluşmaktadır. Kesafetin fazla olduğu hallerde yaprakların kurumasına kadar varan zarara neden olmaktadırlar. Şekil 1'de zarar şekli verilmektedir.

Yapılan survey çalışmaları sonunda *G. helianthi*'nin; Diyarbakır Merkez ilçesine bağlı Tıllalo köyünde, Silvan, Silvan-Malabadi, Çınar ilçelerinde; Urfa'ya bağlı Viranşehir, Akziyaret, Hilvan, Suruç, Birecik ve Mercihan yörelerinde; Mardin'in Kızıltepe, Nusaybin, Sultanköy ve Siirt ilinin Batman, Kurtalan, Erüh ve Merkez ilçesine bağlı yörelerde yaygın olduğu saptanmıştır.

Şekil. 1. *G. helianthi*'nin ayçiçeği yaprağındaki zararı
(Önder and Lodos, 1977'dan)

Summary

A new pest of the sunflower in the South - East Anatolia

A new pest of sunflower was found in the southern - east of Anatolia during the faunistic studies made in August 1977.

Galeatus helianthi Ö & L. (Heteroptera: Tingidae) damages on the leaves and heads of sunflower.

In this paper, it has been given somethings about spreading in the district and type of damage of the pest.

Literatür

Güller, A., 1977. Ayçiçeği raporu. DPT. yayını (29. XI. 1977 tarihli Hürriyet Gazetesi).

Önder, F. and N. Lodos, 1977. A new species of *Galeatus* Curtis (Heteroptera: Tingidae) from Turkey. *Türk. Bit. Kor. Derg.* **1** (2): 23—27.